СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVI. Ч. 126. Джерзи Сіті, Н. Дж., пятниця, 1. червня, 1928. VOL. XXXVI. No. 126. Jersey City, N. J., Friday, June 1, 1928. THREE CENTS.

КОНГРЕС ЗАКІНЧИВ СЕСІЮ

У СЕНАТІ МАЛОЩО НЕ ДІЙШЛО ДО БІЙКИ.

ВАШИНГТОН, 29. мая. — Конгрес покінчив нині свою сесію, що тревала майже пів року, не означивши дня нового зібрання.

Закінчення сесії пройшло в палаті послів без ніяких подій. Зате в сенаті обструкція противників закона про Болдер Дем довела других сенаторів до такої пасії, що кількох з них пірвалося з кулаками на обструкціоністів. Було се підчас промови сенатора Вруса, коли другі сенатори пробували його закричати.

Канцелярійні урядники конґресу обчисляють, що на сій сесії конґресу предложено 19,770 проектів законів. З того ухвалено 923. Кулидж підписав нині 236 нових законів.

ПАЛАТА ПОСЛІВ УХВАЛЮЄ СЛІДСТВО НАД ВИБОРЧИМИ ВИДАТКАМИ.

СЛІДСТВО БУДЕ ЩЕ ШИРШЕ, ЯК СЛІДСТВО СЕНАТУ.

ВАШИНГТОН, 29. мая. — На короткий час перед замкненнем сесії конґресу палата послів ухвалила розвести широке слідство над виборчими видатками при сьогорічних виборах.

Слідство се має бути богато ширше, як слідство, яке веде комітет сенату. Сенатовий комітет розслідкує тільки видатки кандидатів на уряд президента Злучених Держав, а комітет палати послів буде розсліджувати всіх кандидатів на становища федеральних законодавців.

Сенатори, довідавщися про сю ухвалу, говорили, що конґресмени займаються справою, яка не належить до палати послів, але до сенату.

СУД НЕ ХОЧЕ ПУСТИТИ НА ВОЛЮ 4 ЛЮДИЙ, АРЕШТОВАНИХ У ПЕТЕРСОНІ.

СУД ВІДМОВЛЯЄ ВИЗНАЧЕННЄ БЕЙЛУ.

ПЕТЕРСОН, Ню Джерзі, 29. мая. — Чотирох людей, яких арештовано як умішаних у заговір висадити в воздух або спалити шовкову фабрику, братів Табаків, задержано для великої лави присяжних суддів в арешті без права виходу за бейлом.

Один зі сторожів сеї фабрики говорив перед поліцією, що арештовані вдерлися до фабрики, загрозивши йому револьверами.

Трох з обжалованих мають теж фабрику шовку, так що основою злочину малаби бути конкуренція між фабрикантами радше як боротьба між фабрикантами й робітниками, як се хотіла спершу представити поліція.

ГРІМ УДАРИВ У ТРИ БАЛЬОНИ.

ЗГИНУЛО 2 ЛЮДИЙ, 2 ДРУГИХ РАНЕНИХ.

ПИТСБУРҐ, 30. мая. — У перегонах військових бальонів узяло участь 14 бальонів. Перегони покінчилися дуже нещасливо. Один бальон пропав без вістки, упавши певно десь у безлюдній околиці. В один бальон ударив грім, запалив його та вбив летуна. Летуна третого найдено в лісі неживого; як можна догадуватися зі стану його тіла, він теж загинув від грому. Два другі летуни впали з бальоном на дерево й тяжко потовклися.

ВЕЛИКА ГРАБІЖ У КЛЮБІ.

ІНДІЯНОПОЛИС, Індіяна, 30. мая. — Підчас забави яких 200 гостий в одному богацькому клюбі на гостий напала велика шайка розбійників та обрабувала їх з грошей і дорогоцінностий. Рахують, що бандити забрали добра вартости коло 200,000 долярів.

КУЛИДЖ НА ГРОБАХ АМЕРИКАНСЬКИХ ГЕРОЇВ У ҐЕТИСБЕРҐУ.

ҐЕТИСБЕРҐ, ПА., 30. мая. — Президент Кулидж виголосив тут святочну промову на гробах героїв битви під Ґетисберґом підчас Американської Горожанської Війни.

Президент заявив, що Америка стоїть за заведеннем постійного мира в світі. Кулидж говорив, що всяка війна йде проти американського інтересу.

ВУЛИЦЯ ОБВАЛИЛАСЯ НА 200 СТІП.

ВИЛКС-БАРЕ, Па., 30. мая. — Обвал у підземних хідниках копальні вугля Глен Олден Ковл Ко. спричинив заломлення вулиці на яких 200 стіп. Кілька осіб, що тоді находилися на тій вулиці, малощо не стратили життя.

Один з автомобілів лишень що переїхав частину вулиці, коли вона за ним заломалася. Шофер иншого авта задержав авто на самому крайчику пропасти; їдучі автом люди вийшли з авта, щоби приглянутися, що сталося, а коли вернули до авта, автомобіль уже пропав у землі.

Обвал загрожує сильно одній висшій школі, яку виставлено кілька літ тому коштом 100,000 долярів. Обвал зростає та підходить до будинку скорістю 25 стіп на день.

ШОФЕР ПРИЗНАЄТЬСЯ ДО СТРАШНОГО ЗЛОЧИНУ.

ТОЛІДО, Огайо, 30. мая. — Чарлз Гоне, 26-літний шофер, котрий має жінку й дитину, признався нині перед поліцією, що він пірвав 7-літну Дороту Шеліґовську з її дому та забив її.

Оповідав він, що він був пяний та хотів ще пити. В тій цілі він удомався до дому своїх знакомих Шеліґовських та став шукати за напитком. Не найшовши нічого, він у люти схопив дівчину, що спала зі своїми трома сестрами, виніс з дому й задушив. Тіло опісля підкинув другим знакомим, що жили на другім боці вулиці.

ПОЛЬСЬКІ ЗАХОДИ НА „КРЕСАХ".

У відозві, яку видало Т. Ш. Л. (товариство школи людовей) з нагоди „народового сьвента" дня 3. мая ц. р., читаємо зіставлення з трох-річної праці цього товариства. І так, товариство „вибудувало або помогло до будови 112 шкіл народних і 53 костелів і каплиць для „мнейшосці польскіх на кресах", 91 людових домів і 11 захоронок, зорганізувало 14 фахових шкіл, 430 викладів і рефератів, 1878 народових обходів і 3338 вистав і фестинів. Удержує 1805 читалень і визичалень книжок" — розуміється на „кресах". Відозву підписали крім головної управи Т. Ш. Л. також польські епископи і міністри з Юзефом Пілсудским, як першим. Честь вам, українські „єдинкарже"!

АРЕШТОВАННЯ І ТРУСИ В ЯВОРОВІ.

Цими днями поліція в Яворові перевела труси серед учеників тамошньої української гімназії. Чотирох учеників арештовано і відставлено до суду. „Слово Польске" подає як причину арештовань і трусів ось-що: В дні 1. травня появилися на місті афіші, заповнені протидержавними і „вивротовими" кличами. В цьому самому часі підпалив хтось стирту сіна поблизу помешкання місцевого бурмістра. Поліція почала шукати за справниками і буцімто натрапила на слід, що розліплення афіщів і пожежа на бурмістровому обійстю є вчинком 4-місцевих гімназійних учеників. Двох з них мало розліплювати афіші, а двох пішло палити стирту. Пожежа сіна мала вірвернути увагу поліції і польських мешканців від тих, що розліплювали афіші. „Слово Польске" денунціює при цій нагоді українську гімназію в Яворові, підсуваючи думку, що ця гімназія є „новим огнищем руских саботажистув".

ЩЕ ОДНА ШПІОНАЖА.

З Вільна повідомляють, що військова влада в Новгородку мала попасти на сліди широко розгалуженої шпіонажі на терені несвіжського повіту. В звязку з тим арештовано Антона Сивковича й Василя Пиоварчика, як замішаних в шпиґунську аферу. При арештованих мали найти пляни розміщення та узброення КОП. Мали теж найти докази звязку арештованих з совітською розвідкою.

САМОГУБСТВО ХЛІБОЇДА.

В Станиславові в пятницю, дня 4. березня, відібрав собі життя вистрілом з револьверу Михайло Ґаламай, адміністратор хлібоїдського „Селянського Прапора" і права рука Івана Стовпюка. Причиною самогубства була відмова цьому органові урядової допомоги, через що Ґаламай втратив основу екзистенції.

НАФТА.

Польща напосілась була дістати Галичину головно через великі натуральні богацтва Галичини, між якими найбільшим богацтвом є нафта. Але й нафти в цілій Польщі, очевидно головно в нашій Галичині, добули минулого року о 7500 цистерн менше ніж у 1926 р.

ЗАКІНЧЕННЯ „БУНТУ" СИНЕВІДСЬКИХ СЕЛЯН.

Повідомлений телеграфічно про подію в звязку з „дібровою" в Синевідську вижнім, посол Остап Луцький з Стрийського округа заповів свій приїзд на неділю 29-го квітня. Довго перед приходом потягу зібралось на двірці багато народу. Як тільки посол появився, зібрані привитали його грімкими окликами й завели до читальняного дому, де мало відбутися посольське віче. Хоч як велика читальняна саля, то все таки вона не могла вмістити й третини зібраного народу. Наслідком того віче відбулося під голим небом при участи понад 3000 селян та робітників.

Віче відкрив місцевий парох і заслужений громадянин-працівник о. Юліян Левинський привитанням посла. Після того забрав голос посол Луцький. Він зложив звіт з діяльности Українського Соймового Клюбу до цього часу та обговорив потім справу громадського пасовиска, за яке саме йде боротьба. По промові зібрані висказали свої побажання, а вкінці посол переслухував свідків в справі пасовиська.

Настрій вічевиків був бадьорий. Не вважаючи на те, що в стрийській тюрмі сиділо в той час кільканацять громадян — між ними й жінки — арештованих у звязку з обороною „діброви", то все таки селяне побачили наглядно, що важну справу можна обоборонити та виграти, якщо до тої оборони чи боротьби стануть одностайні та непохитні ряди цілого громадянства.

Посол Луцький відїхав вечером тогож дня до Львова, прощаний сердечно громадянами Синевідська.

Справа з „дібровою" стала на тому, що заступник скільського старости й комісар поліції заявили послові Луцькому на початку віча, що справа пасовиська лишається до рішення Адміністраційному Трибуналові. На інтервенцію посла переслухано в Стрию арештованих синевідських громадян та чотирох випущено на волю.

Львівський „Новий Час" з 9. травня ц. р. пише в додатковій новинці:

Довідуємося, що всіх арештованих у звязку з обороною громадського пасовиська в Синевідську вижнім випустили з тюрми. В такому разі справа закінчилася перемогою синевідських громадян, до чого чимало причинилася рішуча постава та єдність в обороні громадського майна. Селяне Синевідська вижнього можуть бути для инших сіл зразком, як треба боронити не тільки свойого права посідання, але й усіх инших громадських та національних прав.

ЗА ПРИЗНАННЯ КАНАДІЙСЬКИХ ГРОШЕЙ.

Товариство американських торговельних палат розважає тепер над пропозицією, щоби приймати скрізь у Злучених Державах канадійські гроші. Пропозиція прийшла з департаменту стейту, який знов дістав її від канадійського посольства в Вашингтоні. Признання канадійських грошей, говориться, було би не тільки обявом приязни між Злученими Державами і Канадою, алеб й улекшувалоб бизнесові взаємини.

ПРОЦЕС, КОТРИЙ ТЯГНЕТЬСЯ МАЙЖЕ ТИСЯЧУ ЛІТ.

В 999 р. подарував тодішній властитель свою гірську посілість, положену між Неаполем а Салярмо, в полудневій Італії, монастиреві св. Трофима. В три роки пізніше попередні власники подали в суд скаргу, в котрій домагались звороту своїх дібр. Монахи однак не подавались в процесі і все апелювали, як вирок випав в їх некористь і завдяки тому справа не передавнилась. Тепер громади Леттере і Равелльо, як наслідники вимерших первісних властителів, як доносять італійські часописи, підняли процес наново, котрим займається суд в Неаполі. Є то найдовше тревающий спір в цілім світі, а інтересуються ним найбільше професори права. Цікаво, чи він скінчиться остаточно тепер, чи може дочекатися тисячлітнього ювілею?

МІЛІОНОВІ НАДУЖИТТЯ В ЛЬВІВСЬКІЙ ДИРЕКЦІЇ ЗАЛІЗНИЦІ.

Польська надзвичайна контрольна комісія віддала до арешту начальника відділу засобів (тут обертається грубими міліонами) в залізничій львівській дирекції інж. Павловіча, двох урядників Скурду і Конасінського і Жида Шуліма Ляйтера, які протягом кількох літ обкрадали польські залізниці на величезні суми. Ілюстрацією може бути факт, що Павловіч, який прибув до Польщі бідним обірванцем, успів за кілька літ купити кілька камениць у Львові, площу та урядити собі королівське життя.

ВІЙСКОВИЙ БУДЖЕТ РАДЯНСЬКОГО СОЮЗА.

Війсковий буджет Радянського Союза такий: Видатки комісаріяту для військових справ 742 міліонів рублів; військовий санітаріят 21 міліонів; специяльні війскові частини 50 міліонів; нагорода для конвоїв 7 мліонів; ДПУ 47 міліонів; — разом 869 міліонів рублів. Більше ніж тричі тільки що в Польщі, хоч кажуть, що Польща, потенґа — большевія, безсільна, же тильно ноґон копнонць.

НА ВІЙНУ.

На не цілих 2½ міліярда злотих видатків, які польська держава буде мати сего року, міністерство війни возьме 755 міліонів, державна поліція 110 міліонів, прикордонна оборона 50 міліонів. Разом на военне поготівля Польща видасть сего року звиш 900 міліонів злотих себто більше як 36% всіх державних видатків. Податники Польщі за кожду живу душу, хочби новонародженої дитини, платять більше як по 30 злотих податку. Такі кошти на военні цілі Польща має тому, бо має сусідів, котрі кують свою збрую не на те, щоби „шабля зардзевяла, войни не відзяла".

ДУХОВЕНСТВО.

В греко-католицькій церкві польської держави було в минулому році: 1 митрополит, 2 епископи, 2 епископи суфратани (помічники), 23 крилошан, 17 капітульних урядників, 10 професорів теольоґії, 1,849 парохів, 72 адміністраторів, 158 сотрудників — разом 2,134. Окрім того було 290 студентів теольоґії.

ЛИТВА НЕ ХОЧЕ ГОДИТИСЯ З ПОЛЬЩЕЮ

УХВАЛИЛА КОНСТИТУЦІЮ, В ЯКІЙ ВІЛЬНО ЯВЛЯЄТЬСЯ СТОЛИЦЕЮ ЛИТВИ. СПРАВА БУДЕ ЗНОВА ПРЕДМЕТОМ НАРАД ЛІҐИ НАЦІЙ.

ПАРИЖ, 30. марта. — В понеділок начнуться наради Ради Ліґи Націй. Найважнішою міжнародною справою буде польсько-литовський спір. Бо виявляється, що Литва мимо своєї заяви перед Ліґою таки далі отягається навязати нормальні відносини з Польщею. Всі наради в Кенінґсберґ, Берліні чи Ковні не довели до ніяких позитивних результатів. До того премієр Вальдемарас спричинив те, що литовський парлямент ухвалив нову конституцію, в якій узнано місто Вільно столицею Литви. А це противиться тим заявам, які зложила Литва перед Ліґою.

Кажуть, що Рада Ліґи возьмеся за остріші міри, щоби приневолити Литву виконати свої зобовязання супроти Ліґи і заключити з Польщею відповідні договори.

Дуже можливо, що покличуть на наради Вальдемараса. Штреземан і Бріян, а також і Пілсудскі слабі і вони цілком певно в нарадах участи не возьмуть.

ПОКИДАЮТЬ ПІЛСУДСКОГО.

ПОЛЬСЬКИЙ ДИКТАТОР НЕВИЛІЧИМО ХОРИЙ.

ВАРШАВА, 30. мая. — Блвок Пілсудского зачинає розлітатися. Підчас дебати над буджетом сторонники Пілсудского стояли як сироти. Всі другі від них відступили. Втікли як щурі з корабля, бо показалося, що корабель починає тонути. Тайни не вдалося вже довше закривати і виявилося, що Пілсудскі вже від довшого часу невилічимо хорий та що він буде мусів уступити від влади. Всі партії, що орієнтувалися на його особу, відразу охололи і почали застановлятися над тим, що буде далі. Через те й покинули диктатора.

СЛІД ПРОПАВ ПО НОБІЛЕ.

НОРВЕҐІЯ РАТУЄ ЕКСПЕДИЦІЮ НА ВЛАСНУ РУКУ.

ОСЛЬО, Норвеґія, 30. мая. — Досі нема від італійського уряду ніякої програми в справі ратунку генерала Нобіле і його мужви. Італійський уряд зволікає з ратунком, а норвезький не годен зрозуміти, що це за причина. І толкує собі тим, що італійський уряд не має найменшого поняття про відносини в підбігунових околицях. Тому саме думає Норвеґія розпочати властиву ратункову акцію на власну руку, передаючи провід в тій акції капітанови Різер Лярсонови і ляйтнантови Дітріхзонови, котрі брали участь в подорожі Амундзена до північного бігуна в 1925 р.

В БІЛГОРОДІ ДЕМОНСТРУЮТЬ ПРОТИ ІТАЛІЇ.

ОДНОГО ЗАБИТО, А РАНЕНИХ ЩЕ НЕ ПОЧИСЛЕНО.

БІЛГОРОД, 30. мая. — Через цілий день відбувалася на вулицях Білгороду боротьба поліції і війська з демонстрантами, головно студентами, що протестували проти нового договору, який має підписати Югославія з Італією, а який дасть змогу італійським горожанам набувати землю в Югославії на просторі 30 миль від італійської границі.

Студенти спалили портрет Муссолінія, забарикадувалися на вулицях і співали патріотичні пісні, відгрожуючися Муссолінієви.

Поліція і військо пробували розігнати демонстрацію, а коли це не вдавалося мирною дорогою, почали стріляти. Одного забито, а число ранених таке велике, що досі не встигли їх ще почислити.

НАЦІОНАЛІСТИ В ПОБІДНІМ ПОХОДІ.

ЗДОБУЛИ КЛЮЧ ДО СТОЛИЦІ. 6,000 ЗГИНУЛО В ПОСЛІДНІМ БОЮ.

ШАНГАЙ, 30. мая. — Націоналістична армія, посуваючись в сторону Пекіну, здобула місто Паотінґ-фо, що є ключем до здобуття самої столиці.

Борба була дуже кровава, бо згинуло в ній 6,000 жовнірів.

В РУМУНІЇ СКЛИКУЮТЬ ДРУГИЙ ПАРЛЯМЕНТ.

БУКАРЕШТ, 30. мая. — Селянський конгрес в Альба Юлія не осягнув своєї цїли, бо не повалив правительства Братіяну. Тепер народно-селянська партія хоче його повалити другим способом. Ото скликує попри парлямент Братіяну другий, що буде складатися з тих партій, що заступлені в парляменті Братіяну, а рівнож і з тих делеґатів, що перепали при виборах задля репресій Братіяну.

Новий парлямент хоче перешкодити затягненню заграничної позички з боку Братіяну, бо вона готова поставити його на ноги.

ЗАТОПЛЯТЬ ҐАЗ В МОРЮ.

ҐАМБУРҐ, 30. мая. — Отруйний ґаз, що наробив був стільки шкоди і коштував життя кількадесять людей, буде вивезений в плиннім виді на море і там затоплений при помочі торпед.

НЕ ВИДЕРЖАВ, А ТАКИ ВИДАВ.

МОСКВА, 30. мая. — На шахтярськім процесі можна було бути свідком нової потрясаючої сцени. Інжинір Біленко хотів всіми силами змінити свої попередні зізнання, обтяжуючі своїх товаришів, але притиснений суддею і прокуратором до муру, признався, що це примушують його до того його товариші. Прокуратор і суддя тріюмфували.

ЛЄБЕ КАНЦЛЄРОМ.

БЕРЛИН, 30. мая. — Президент давного парляменту Лєбе готов стати тепер канцлером. Те заключають з того, що його покликав Гінденбурґ на наради. А до того пруський премієр Бравн не хоче бути канцлером, бо це на його думку хитке і непоплатне становище.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 0, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Oorder.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ДЕ МИ ЖИВЕМО: У КУЛЬТУРНІЙ КРАЇНІ ЧИ В ПРАЛІСАХ?

Шикаґовський бизнесмен Моріс Бекер, що від кількадесяти літ провадив пральняний бизнес, сповістив публично, що він приняв на спілку Ал. Капоне, відомого шикаґовського бандита. В своїй заяві, зложеній на руки товариства підприємців, Бекер каже, що вже досить натерпівся ріжних підпалів, підкидування бомб та нападів на своїх робітників і помічників. Поліція на його зазиви йому нічого не помогла. Через те він, зневірений у здібність цивільної влади в удержанню порядку й безпечества, постановив забезпечити себе перед нападами й рабунками через принятте на спільника провідника бандитської шайки.

Американські ґазети слушно підносять, що ся заява Бекера є одним з найчорніщих образ, які колинебудь хтонебудь кинув у лице країні. Вона значить тілько, що Шикаго перестало бути культурним містом, а зійшло до стану пралісів, у яких людина може захоронити себе перед нападами й розбоями тільки в сей спосіб, що входить у порозуміння з бандитами та оплачується їм з гори.

В культурних краях уряд існує власне на те, щоби охороняти людий, їх життя, здоровля й маєток перед посяганнями приватних людий. Де нема зорганізованої сили, яка дає людям таку охорону безплатно, про такі краї чи оселі Американці говорять, що там нема цивільної влади, чи нема зорганізованого уряду. Мовляв, там нема ладу й правного порядку. Якби нова держава не дала доказів, що вона захоронює своїх жителів, то вона не дісталаби визнання від цивілізованих держав.

Тимчасом тут виступає бизнесмен у міліоновому місті в культурній країні та каже, що він не може мати забезпечення для свого маєтку, для життя свого, ні для життя своїх робідників та що він мусить оплачуватися провідникови бандитської шайки, щоби сю охорону дістати. Значить, Бекер сказав иншими словами, що Шикаго се дикарська країна. Що там панують умови, які в Европі панували в середні віки, коли мирні робітні люди мусіли годитися на рабську службу супроти тодішних професійних бандитів, щоби захоронити себе й свій доробок перед їх нападами.

Цікаво тепер, що на сей поличник скаже американська цивільна влада. Чи вона заявить Бекерови, що в Америці ще далі існує лад і порядок, що тут є правний уряд, обовязаний до удержання закона, та що сей уряд думає сповнити свій обовязок та не думає передавати сей обовязок на плечі бандитів, яким власне о те ходить, щоб звести країну до стану анархії, щоби в мутній воді наловити собі рибки?

Американський народ питається тепер нащо на се уряд?

ЗБИРАЮТЬСЯ ЧОРНІ ХМАРИ

(Оригінальна допись до „Свободи").

I.

(Суперництво поміж Англією а Союзом Соц. Радянських Республик. — Суперечність інтересів в Азії. — Капіталістичний устрій в Англії а комуністичний в ССРР. — „Край противенств". — Третій інтернаціонал — „комінтерн". — Помагає йому економічна скрута робітництва. — Зріст „пепесівців" — а рівночасно втрата їх впливів. — Зріст комунізму в Польщі внаслідок переслідування. — Англія побоюється впливів „комінтерну". — Проворність дипльоматії англійської а російської. — Удачний „trick" радянської дипльоматії в справі розброєння. — Здемаскування старої „антанти" і її прислужників.)

Межи Англією а Союзом радянських республик істнує від давна завзяте суперництво. Докладнійше сказати: це суперництво було вже тоді, заки ще той Союз взагалі народився і відносилося тоді до старої, царської Росії. Обі ті держави є власниками величезних просторів в Азії, при чім треба це зауважати — що Росія — чи там теперішній Радянський Союз має там більше землі — а менше людности, коли Англія володіє над менше просторами — але зате більше залюдненими — та лежачими сильно на полудне і маючими через це далеко більше пригожий клімат.

Є очевидно і в Европі певні пункти тертя між політикою обох тих держав, з осібна на Балканї або докладнійше сказавши — з уваги на Дарданельський пролив — але ті питання стали від якогось часу менше актуальними.

Далеко важнійше суперництво істнує між Англією а державою Рад з иншої причини: Англія стоїть на чолі всіх держав з буржуазійною перевагою, держав, у котрих, без огляду на це, чи вони монархічні чи републиканські, в дійсности панує великий промисл, капітал.

Союз радянських республик називає себе навпаки „комуністичним", що лиш є одною з відмін соціялізму — а хоть, правду сказавши ніякого соціялістичного ладу він у себе не впровадив — то всеж таки знищив він передовсім всякі сліди февдалізму, панования великоземельних власників а і велику капіталістичну господарку на полі промислу підтяв в корени, перебираючи фабричні заводи на власність держави.

Але що важнійше — бачучи, що старий лад суспільний годі від одного розмаху змінити на соціялістичний а ще до того в краю так під оглядом економічним „запоздалим" як бувша Росія — взялася панууча в Радянськім Союзі партія комуністів на більш раціональний спосіб: вона виховує молоде покоління після виключно своїх засад і вщіплює в нього від малку ненависть до капіталістичних метод а віру в будучий соціялістичний лад.

Така робота в краю анальфабетів, забобонів та реакційних традицій іде дуже пиняво, — але остаточно іде і доводить до того, що чужі подорожники, бачучи одно і друге — називають ту країну Рад **„краєм противенств"**.

Однак володарі того Радянського Союзу (а по правді сказавши таки „Росії", хотя з децентралізацією та автономією на декотрих полях) прийшли до переконання, що защіплювання комуністичних засад в областях лише самого того Союзу не вистане для сталого удержання їх панування; треба ще старатися о це, щоби і в других, з осібна в сусідних державах були погляди комуністичні сильно поширені а тимсамим давали і тому Союзови відповідну охорону. Коротко сказавши: військо, в котрім що третій — а хочби лиш що четвертий вояк був комуніст — не може бути для комуністичної держави небезпечним.

Щоби отже до цього допровадити, істнує в Москві центр організації **третього інтернаціоналу „комінтерну"** як суперника **другого** інтернаціоналу, котрий є в руках соціялістів середної та західної Европи.

Третій інтернаціонал має безграничне фінансове попертє від уряду Радянського Союза — і тому конкурувати з другим інтернаціоналом приходиться йому дуже легко, тимбільше, що другий інтернаціонал не має попертя ні від одної держави, але противно, всі держави переслідують на своїх землях і соціялістів, членів того другого інтернаціоналу, котрий удержується лише з складок самих своїх членів, бідних робітників.

Та всеж таки капіталістичні держави з Англією во главі ненавидять більше інтернаціонал третий, комуністичний — попираний безоглядно такою великою і сильною державою як Радянський Союз, чи там — в їх очах — Росія. Вони не лиш ненавидять його, але і бояться його, тим більше, що в наслідок економічної поводженої скрути — робітництво чимраз більше ліве і просто з розпуки радо наставляє вуха на комуністичні кличі.

Найцікавійший приклад щодо цего дають нам послідні вибори в Польщі, а іменно в корінно Польських її краях **Пепесівці** (польська партія соціялістична), прихильники і члени другого інтернаціоналу зросли підчас тих виборів щодо числа відданих на їх кандидатів голосів о цілих **чотирі ста тисяч!** Той приріст однак зістав позисканий на цілком свіжих теренах, що були доси під впливом ріжних демократичних і псевдодемократичних партій. Зате у великих містах як Варшава і Лодзь, у центрах польського великого промислу мусіли пепесівці в значній части уступити місця комуністам, хотя ті послідні „задекувалися" під иншими партійними назвами.

Тай взагалі партія комуністична поширюється в Польщі головно через це, що є безоглядно і в звірський спосіб переслідувана, а через це і оточена ареолом мучеництва. В краях, як Австрія і Чехословаччина, такого наглого поширення комуністичної партії нема — просто для того — що тамошні уряди не переслідують її.

(В Австрії її майже нема, а в Чехії вона в перших роках по війні була незвичайно сильна просто тому, що як в „Руснака", що червоне то „файне" так і в дурноватого під тим оглядом Чеха — що є „з Руска" (Росії), то також „файне" і добре. Тепер той німб „Руска" поволі розвіваєтся).

У всякому разі — третій інтернаціонал сильніщий як другий, за третим стоїть могучий Радянський Союз, і він при помочи того третього інтернаціоналу мішаєтся у глибоко-внутрішні справи капіталістичних держав. Так було іменно при страйку вуглекопів в Англії, котрий так довго держався та приніс їй міліярдові втрати—передовсім через поміч з боку третього інтернаціоналу, або скажім коротко: з боку Радянського Союза.

І Англія бачить, що вплив третього інтернаціоналу — головно в наслідок скрутного положення робітничої кляси — буде все більше рости — ну — і остаточно може допровадити таки колись до перевороту, а як би і ні — то до дуже завзятих клясових боротьб, котрі не все чейже мусять кінчитися побідою вуглевих баронів та індустріяльних лицарів з лондонської „City".

До того не треба забувати також на сильні тертя на західній частині азійського континенту — в Китаю. Вправді Ахилевою пятою Англії в Азії є Індія — але і в Китаю змагаються інтереси обох тих великих держав, а послідні роки, виповнені безчисленними межиусобицями, дали наглядний доказ, що совітська дипльоматія уміє їх незвичайно зручно використати на свою користь та підкопати в Китаю впливи Англії, що до недавна були там майже непереможними.

Одним словом: панування комуністів на землях давної Росії є для капіталістично-імперіялістичної західної та середньої Европи просто кольком в боці, котрої вона радаби за всяку ціну позбутись.

А знаємо з історії, що дипльоматія Англії належить до найпроворнійших, хотя і не зайва треба, що з всіх дипльоматій світа — російська одна уміла все держати рівний крок з нею, а нераз і її підставляти ногу. Теперішні большевицькі дипльомати — хотяй так ще недавно викрикували против тайних договорів і такого иншого — держаться однакож дуже кріпко давних традицій царської дипльоматії і треба признати, що Радянський Союз не зле на тім виходить.

А вжеж просто ґеніяльним „trick"-ом було предложення Літвинова в справі розоруження, зроблене минувшого року! Хочете розброєння, про котре так довго базікаєте і пускаєте тумана цілому світові? — сказав він европейським державам. Харашо! Розпустіть отже до дому ваші війска, полишивши лише доконечну поліцію, висадіть у воздух всі твердині, позатоплюйте ваші панцирники та підводні лодки, зруйнуйте фабрики зброї та муніції, перетопіть гармати — но — і будете мати загальний мир, бо ніхто, неозброєний, не буде собі шукати зачіпки з другим.

Треба було бачити, яких штучок і викрутів уживали західно-европейські дипльомати, щоби преці якось можливо і вже не цілком безглуздно відповісти на таке ясне і льоґічне предложення радянської дипльоматії.

Не входім в щирість тої заяви, але признаймо, що вона таки демаскувала фарисейство старої антанти і її прислужників, що так громогласно декламують про загальне розброєння, не агресію, а самоозначення, рівноуправнення і такі инші гарні речи, а тимчасом і на ділі безперестанно зброїться, а девять міліонів українського народа віддали з легким серцем в неволю Польщі, Чехії та Румунії!

Іван Наконечний.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

СЛОВО ДО ТИХ, ЩО ХОТІЛИ БИ ПИСАТИ ДО ЧАСОПИСЕЙ.

Знаю з досвіду, що богато людей хотіли би писати до часописей, та не мають до цього відваги, хоч мають і розум і може талан. А головне, бояться, що їх допись не буде поміщена. Отже наведу приклад зі самого себе. Коли я прочитав першу українську ґазету, що попала мені до рук, у мене повстало бажання і собі щось написати.

Після довгого вагання та страху таки написав і... редакція відкинула, не помістила. А-ле я вже отруївся бажанням писати. І писав, і редакція не вміщувала. Вже мене злість збирала і на редакторів, і на редакцію, і на всіх у світі. Та на щастя впала мені думка, перед тим, як пістати до ґазети — дати перечитати більше досвідченому. Я так і зробив, а коли почув його опінію про мою писанину, перестав вже гніватися на редакторів. Власне, той досвідчений чоловік не дав мені точних вказівок, а лише признав, що задовге. Але і за те дякую. То мене примусило більше стисло писати, хоч думалося і широко. І діждався, що нарешті мою допись надрукували. Так я зачав приглядатися дописям других тай своїм, які вже були друковані, і справлені редакторами і побачив в них те, чого мені бракувало або й досі бракує. Я став вчитися писати і привчився дечого так, що і другим можу дати вже деяку раду.

Перше й головне при дописах є те, щоби подати дійсні факти, добре перевірені зі всіх боків, написані не високим стилем, а звичайною мовою, такою, як ми говоримо в життю. Так, як ми думаємо, так і треба передавати те все на папір. Відкинуть в редакції, не зважати, а писати далі, бо тимсамим, що пишемо, чоловік виробляється, і коли напише 100 дописей, а одну зрештою помістять, це вже буде великий успіх, не тому, що вмістили, а тому, що дописуватель навчився писати. Треба любити писати, як любимо ми свіжий воздух, або смачну страву. До всякого діла повинна бути любов, а до писання особлива.

Не треба журитися, що блуди будуть. Коли допись змістовна, її поправлять. Редактори знають, що українська еміґрація складається з робітників, які не вчилися писати, а коли пищуть, то з великої любови до Батьківщини, з бажання і свою маленьку цеглинку покласти до великої будови Рідної Хати. Більше того. Пишучи, чоловік вчиться думати і розбирати ріжні важні питання. А писати треба, бо цікаво і дуже потрібно освітлювати життя Українців по найменчих закутках великої Америки, щоби знати, які наші сили, щоби бути в постійному звязку між собою, та маємо відвагу сказати про себе не тільки щось добре, але й зле, словом: дійсну правду. Бо це дорога до поступу.

Никола Костів,
Озон Парк, Н. Й.

В. Кедровський.

1917 РІК.

(120)

Слідуючий наказ Корнілова, перехвачений у Ставці, досить правдиво освітлює мету його виступу, як помсти, в першу чергу, за революцію, за „униженіє і оскорбленіє родіни" — „Оболешеву*): арештувати полковника Оберучева в першу чергу по одержанню приказу й захопити телеграф у Києві. Арештувати писарів штабу, яко людей, що стоять близько до полковника й можуть виступити активно в обороні революції. Вислати на зустріч ґенерала Цитовича**) зі штабовими офіцирами для команди та управління, які, стрінувшися з військом Ставки, повинні арештувати ради салдатських і робітничих депутатів та **українські інституції**. Проф. Цитовичу***): скасувати соціялістичні видання й арештувати їх редакторів. Передати ґенералови Батогу****) відомости про студентів, які брали визначну участь у мартівськім русі. Суковкину: повідомити про настрій горожан та про результати агітації згідно з пляном, виробленим на московській нараді. Медер*****) — ґенерал ґубернатор міста. 26. серпня. — Ґенерал Корнілов".

Правда, полк. Оберучев рахує цей документ виґадкою ґазет, але це суті справи не міняє, бо якби хто захотів конкретизувати мету виступу Корнілова, то в такому змислі це булоб найправдивіше зробити.

• •

Після нещасливого виступу большевиків 3/16—5/18 липня, коли вони були подавлені військами „вєрними временному правительству", вони повели шалену агітацію в тому сенсі, що тимчасовий уряд є „соглашательский", з буржуазією, що він веде до контрреволюції і т. д. І отже тепер, коли ця контр-революція виступила, а підготовка до цього була якась при незрозуміло-таємничій для мас співучасти самого правительства, большевики для своєї демагогії набули надзвичайно цінний козир. Вся ця історія з Львовим, що ніби то в імені Керенського вів переговори з Корніловим про диктатуру, була витолкувана масами як дійсна змова Керенського з Корніловим проти революції. Мовляв, коли лише Керенський в останню хвилину побачив, що Корнілов хоче сам захопити владу в свої руки, а його, Керенського, залишити в стороні і т. д., він виступив проти Корнілова. Коротко кажучи, большевики на цю тему пустили були в маси тисячі ріжних варіяцій „подробиць", „достовірних відомостей", то що.

Само тимчасове правительство теж значно улекшало усіх пропаганди большевиків тим, що так гостро заапелювало до революційних організацій, війська, народу, з закликом виступити всіма силами й всіма засобами на боротьбу з контр-революцією. Таким чином оборону революції поклало воно на самий революційний нарід, виявивши перед ним своє безсилля в боротьбі з контр-революцією. Тому в широких масах склалось враження, що їх революційне правительство є безсильним в боротьбі з контр-революцією й не може забезпечити маси від можливих в майбутньому, може ліпше зорганізованих виступів з права. Отже, на їх думку, треба було шукати якогось виходу зі свого загроженого становища й маси почали хвилюватися, шукаючи його. В цій новій розбурханости, в недовірю їх дотеперішнім своїм вождам, большевики черпали свою силу. Крім того невдачі на фронтах, затяжка війна, невпорядкованість продовольчої справи ще більше зміцнювали ґрунт для большевиків і инших невідповідальних авантурників-пройдисвітів.

До цього часу українська військова справа находилася в такому стані.

Відбулися українські військові зїзди на всіх теренах бувшої Росії. Як зразок перших постанов зїздів з далеких областей Росії наведу постанову Омського (Сибір) окружного зїзду, яка голосить:

„Український зїзд делеґатів Омської військової Округи, обміркувавши дозвіл військового міністра укомплектовувати і поповнювати українські корпуси на фронті виключно Українцями з запасових частин, постановив: 1) пропонувати командуючому військами зробити срочне телеграфне розпорядження, щоби в кожній залозі Омської округи охочі Українці, як офіцири так і салдати були вдокременені в окремі частини; 2) усіх організованих Українців Омської округи негайно й одночасно направити в розпорядження Військового Ґенерального Комітету для поповнення українських корпусів на фронті; 3) щоби до відправлення нікого з Українців не відправити в жадні командіровки". На закінчення була ухвалена така постанова: „Зїзд делеґатів від козаків-Українців усіх залог Омської військової округи щиро вітає Центральну Раду й Український Військовий Ґенеральний Комітет, визнаючи їх як свій уряд, котрому цілком підлягаємо".

З більш-меньшими варіяціями були ухвалені такогож змісту постанови військових зїздів: Іркутської військової Округи (Сибір), Казанської, Поволжа, в Ташкенті (Туркестан), усього закаспійського краю, Кавказської, Московської і инших Округ поза межами України. Також були засновані відповідні виконавчі військові українські органи, що мусіли постанови зїздів переводити в життя.

Майже всі зїзди відбулися по власній ініціятиві вояків-Українців, що перебували там на місцях, так, що Український Ґенер. Комітет, з причини кепської комунікації дізнавався про них иноді через місяць-півтора.

Місцева військова влада, а також російські революційні організації ставилися завжди без найменьшого вимку до українських домагань гостро-вороже. Тому вони вживали всіх заходів до зліквідування українського військового руху, до розбиття його, здеморалізування, то що. У своїй боротьбі вони не спинялися навіть перед арештом окремих провідників національного військового руху, провокаційно обвинувачуючи декого з них у „всіх семи гріхах".

Наприклад, в Ташкенті місяця півтора в тюрмі просидів прапорщик Ярошенко, по приказу командуючого військами за „організацію національних частей". В других місцях арештування обходилися більше коротким часом. Також дуже інтензивно практикувались висилки „внє очереді" на фронт, переводи в глухі кутки Сибіру, Туркестану, то що, більш-меньш активних діячів українського військового руху і т. д. Але все це бажаних для русоцентристів наслідків не давало і Українці виходили непереможними, хоч часто зазнавали багато прикростей морального й фізичного характеру.

(Дальше буде).

*) Генер. Оболешев — начальник штабу Київської Військ. Округи.

**) Комендант Києва.

***) Ректор університету в Києві, реакціонер.

****) Головний Військ. прокурор півд.-зах. фронту.

*****) Комендант Києва при царі, відомий своєю жорстокістю та дурисвітством.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

АСТОРІЯ, Л. АЙ.

На поміч майнерам і політичним вязням.

В часі страйку в Пасейку арештовано одного Українця, — а щоби помогти йому і його родині, гр. Бурдиґа з Асторії занявся збіркою та зібрав 19 долярів, однак родина арештованого не приняла сих грошей.

На скликанім спільнім мітинґу братства й школи пан Бурдиґа пояснив справу присутним та спитав, що маеться з зібраними грішми зробити.

На внесення пана Задорецького постановлено до сих 19 долярів ще щось дозбирати, а відтак цілу збірку розділити по половині на найпекучіші тепер справи, а саме на страйкуючих майнерів і політичних вязнів в краю.

Зараз заряджено збірку після сеї ухвали. Жертви зложили: Д. Бурдиґа 2 дол.; Д. Сембай 1.50 ц.; М. Савка 1.25 ц.; по 1 дол.: М. Ґалан, О. Мартин, П. Задорецький, І. Кубарик, В. Якиміцький, І. Табака, І. Сидор, о. Марущак, І. Драла, С. Кривень, Ф. Микитин, Т. Микитин, Ф. Рудик, А. Климишин, Гр. Олійник, П. Ґаврилець; по 50 ц.: Б. Олійник, А. Левенець, О. Мазурик.

Зібрано ще сусму 22 долярі і 25 центів і цілу квоту 41 долярів і 25 центів вислано на призначені цілі через Обєднання.

Українці в Асторії і околиці уряджують дня 10. червня великий пікнік. Правда, пікніків тепер богато і не треба булоб нам про них згадувати — а згадую тільки тому, що асторійські пікніки призначені на піддержання нашої школи та загально народні цілі.

У нас в Асторії нема партійних спорів і тому на нашім пікніку покажемо свою силу і єдність, — дальшим наслідком буде сильнійша наша орґанізація і більші жертви на загально народні цілі.

Михайло Ґалан.

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА.

Перший український водевль.

В минулу суботу, дня 19-го мая, тутешна українська громада мала нагоду побачити перший виступ українського водевілю, зорґанізованого на американський зразок. Ідея цього водевілю та її переведення це заслуга в першій мірі пані Софії Келичави, яка не жаліла кількамісячного труду, щоби таку думку перевести в діло. Треба сказати, що перший публичний виступ водевілю вповні оправдав його існування. Він дав наглядний доказ, що такий рід легкої штуки може виконати дуже важне завдання в українськім життю в Америці, притягаючи до себе ту українську публику, головно з молодого покоління, яка хоче бачити на українській сцені подібну розривку, яку дае їй модерна американська сцена.

Програма водевілю складалася з співів, гуртових і сольових, танців та гумористичних сцен. Поодинокі точки програми були уложені вдачно в групи під назвою Український Вечір, Американський Вечір та ин. Український Вечір розпочався гарним гуртовим співом дівчат, що, прибрані в принадні українські народні строї, відспівали ніби на українській „вулиці" жартовливу народну пісню „На вулиці дудка грає", ілюструючи її відповідними рухами та мімікою. Українські гуртові танці (Козак і Гопак) були виконані балетом, зложеним з 6 пар. З сольових українських танців треба піднести добре виконання „Української Фантазії" (Марія Бура і Марія Паращак), „Гопак колом" та „Подільський козачок", виконані О. Добровольською та Петром Моклюком.

Дуже ефектовна була частина водевілю під назвою „Циганський Вечір". На сцені циганський табор, що розложився під лісом. Циганський скрипак грає в супроводі орхестри тужливу циганську пісню (скрипкове сольо С. Качура), за нею йде гарна гуртова пісня „Там за лісом", а далі дуже ефектовний циганський танець дівчат.

З инших річей на увагу заслугує американський спів (дует Софії Келичави і А. Бурої — з хором) і танець „Барбара" та еспанський танець Стефанії Крупяк та Ф. Крупяка. Окремо піднести треба гарне виконання Марґаретою Віт сольового танцю в одній з гумористичних сцен.

Танці і співи чергувалися з чотирма гумористичними сценами, виконаними вдачно двома комиками: І. Потучком та І. Крамарем. Зрозуміло, що власне на цьому полі український водевіль мусить натрапляти на найбільші трудноші, бо тут бракує ще потрібної практики і досвіду. Нема відповідного українського репертуару гумористичних монольоґів і діяльоґів. Коли взяти на увагу всі ці трудноші, то і гумористичну частину вечора треба назвати вповні вдоволяючою. Обидва комики були знаменито вдягнені й схарактеризовані та викликували щирий сміх своєю грою і дотепами. Веселу сцену „У ворожки" виконала добре п-ні С. Келечава. Коли в дальших своїх виступах водевіль побільшить гумористичну частину програми та заанґажує до неї більше артистів, то це причиниться ще більше до успіху.

У перервах між окремими точками грала дуже добре спеціяльна симфонічна орхестра під проводом проф. Келечави.

Тепер, після першої удачної спроби в Филаделфії, український водевіль приготовляє подібні виступи в инших українських громадах. В інтересі піднесення товариського життя серед нашої іміґрації треба побажати цьому молодому підприємству як найкращого успіху.

Гість.

ШИКАҐО, ИЛЛ.

Всесвітна жіноча вистава вже зачалась.

Одною із сих одиниць, які дали початок до заснования жіночого комітету виставового, є п-на Анна Маслей.

На зборах українських орґанізацій в справі всесвітної вистави жіночої в Шикаґо делеґати вибрали п-ну Маслей головою українського жіночого комітету до Всесвітньої Жіночої вистави. П-на Маслей вродилась і виховалась в Америці. Завдяки її родичам яко щирим українським патріотам п-на Маслей була вихована в патріотичнім українськім дусі. Нині вона є широко знана українському громадянству в Шикаґо, яко патріотка і з надзвичайними здібностями проводирки українського жіноцтва в Шикаґо.

Панна Маслей є по фаху малярка-артистка і покінчила слідуючі школи: McKinly High School, 4 роки Art Institute; Beoсex Art Institute в Ню Йорку. Через три роки учила в Arts Institute, мала своє студійо через два роки. Тепер ходить до North Western University, бере фільософію, і в протягу 8-мох місяців добуде собі титул доктора фільософії.

Панна Маслей має широке знакомство з американським жіноцтвом, і належить до Chicago Arts Institute, International Women, International League of Peace і таксамо до українських жіночих товариств у Шикаґо.

Параскевія Баран.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

Від січня б. р. смерть у другий раз навістила наш відділ і забрала другу жертву — тепер Марію Задорожню, яка є членкинею від 10 років. Мала лише 37 літ, а походить з Волі Баранецької, пов. Самбір.

Поховано її 11. мая с. р. Лишила по собі чоловіка та шестеро дітей.

Земля їй пером.

Волод. Сеґінь, секр.
відділ 239 У. Н. Союза,
Филаделфія, Па.

ПОДЯКА.

Я, нижче підписана складаю щиру подяку У. Н. Союзови за скоре виплачення мені посмертного по моїм мужі. Це є велика поміч в таку тяжку годину. Рівнож дякую членам братства св. Володимира, від. 179, Сент Луіс, Мо., до котрого належав мій муж, за те, що віддали небіжчикови остатню прислугу.

Текля Шеремета.

Др. Олександер Смакула.

АНТИРАХІТИЧНИЙ ВІТАМІН.

У дітей появляється досить часто недуга „rachitis", звана також англійською недугою, яка полягає на неповному звапненні костей, наслідком одностороннього відживлення. Середником проти цієї недуги був до цього часу тран, що має в собі протирахітичний вітамін. Дослідам над недугою „рахітіс" та над протирахітичним вітаміном присвячено в останніх роках дуже пильну увагу, особливо від тоді, коли вдалося одностороннім відживленнем витворити штучно подібну недугу у щурів і в цей спосіб зробити її доступною для всяких експериментів.

Так само, як на людей, впливає і на щурів тран дуже корисно. Той самий вислід дає насвітлення звірят позафіолетним промінням кварцової лямпи або електричної іскри між металевими електродами. Що більше, вистарчає навіть, коли тільки поживу насвітити позафіолетним промінням. Отже під впливом позафіолетного проміння повстає в поживі з якоїсь невідомої субстанції протирахітичний вітамін, такий самий як у трані.

Досліди американських та анґлійських учених виказали, що через насвітлення позафіолетним промінням протирахітичне ділання [illegible] незамилені части [illegible] саме стерини, бо всі [illegible] добуті з рослин стають після насвітлення фізіольоґічно активними.

Один зі стерінів є холестерін, над яким почались досліди Американців, що хотіли спершу виказати, чи сам холестерін є попередньою фазою вітаміну себто провітаміном, чи може якою другою субстанцією, що находиться в холестеріні як домішка. Гесс перекристалізував холестерін 15 разів, але після насвітлення його протирахітичне ділання ні трохи не змінилося. Те саме показали й досліди Вебстера. Отже треба було приняти, що провітаміном є сам холестерін, а не якась незнана домішка й тому Гесс (Ню Йорк) звернувся до ґетінґенського професора Віндавса, як спеціяліста від стерінів, щоби він зайнявся дальшими дослідами, над якими вже більше року працює тутешній хемічний інститут.

Досліди над холестеріном показались досить трудними, бо при насвітлюванні лише дуже мала частина переміняла ся на вітамін, при чому точка топлення, звернення полярізаційної площі та аналітичний склад нічим не ріжнилися від звичайного холестеріну. Здогад, немовби холестерін під впливом кисня переміняв ся при насвітленні позафіолетним промінням на вітамін, показався хибним, бо холестерін виявив таку саму активність, коли його насвітлили в порожнечі. Ще найбільше імовірним видавалось, що під впливом позафіолетного світла повстає в дуже малій скількости ізомерна або полімерна субстанція, яка відтак перетворюється назад у холестерін. Одначе штучно витворені ізомери холестеріну показались неактивними. Врешті вдалося витворити хемічно й сам холестерін і він показався також фізіольоґічно неактивним.

Отже гіпотеза, що холестерін є провітаміном, себто що з нього через насвітлення повстає вітамін, показалась хибною. Провітаміну треба було шукати в домішці, яка творила таку малу скількість, що годі було її викрити хемічним способом. Тут прийшла в поміч фізика, яка вже нераз допомогла хемії до розвязки не одної проблеми.

А саме: коли позафіолетне проміння має фотохемічний вплив на холестерін, то цей останній мусить на основі закону фотохемії його абсорбувати. І дійсно абсорбаційні поміри в ґетінґенському інституті проф. Поля викрили цю субстанцію, довго шукану хеміками. Холестерін добутий із рослин має характеристичну абсорбцію між 270—280-ти, коли в штучно витвореним холестеріні цієї характеристичної абсорбації нема, бо він — як ми вже сказали — показався неактивним.

Як виказали дальші поміри, і цю характеристичну абсорбцію треба приписати ерґостеріНові. Ерґостерін є дуже зближений до холестеріну, творить з ним мішані кришталі, випадає таксамо як холестерін при помочі діґітоніну, є більше ненаситеним та дуже чутким на кисень. Отже в холестеріні була домішка ерґостерину в мінімальній скількости, який по причині своєї схожости з холестеріном не дався хемічно виказати, аж треба було помірів позафіолетної абсорбції.

Із дотеперішних дослідів виходить, що ерґостерін це протирахітичний провітамін, який після насвітлення позафіолетним промінням стає фізіольоґічно активним вітаміном. І тут знова багато помагають хемікам фізичні поміри, що йдуть від довшого часу в парі з хемічними. А саме: коли ерґостерін насвітити, то абсорбція зміняється, себто з абсорбції можна зробити висновок про фізіольоґічну активність, або — обережно сказавши — на вітамін, з тою лише ріжницею, що фізіольоґічна проба на щурах тріває 3—4 тижні, а фізичний помір абсорбції всього дві години. Це дало змогу хемікам далеко скорше працювати.

Без огляду на напружену працю з хемічного та фізичного боку, встановити хемічний склад протирахітичного вітаміну покищо не вдалося. Досі знаємо лише, що коли насвітити ерґостерін позафіолетним промінням, повстае вітамін, але попри нього повстають і інші субстанції, які вдалось навіть викристалізувати, але, на жаль, не сам вітамін. За сильне насвітлення нищить вітамін, а також кисень. Про цю субстанцію, так дуже важну для людства, більше нічого не знаємо.

Праця над протирахітичним вітаміном йде дальше й можна надіятися, що скоро буде можна написати хемічну формулу протирахітичного вітаміну як і тисячі інших сполук.

ПРОТОКОЛ

РІЧНОГО ЗАСІДАННЯ ГОЛОВНОГО УРЯДУ У. Н. СОЮЗА, яке відбулося на днях від 15-го до 18-го лютого 1928 р. в домі У. Н. Союза, 83 Гренд ул., Джерзи Сіті, Н. Дж.

(21)

ЗАГАЛЬНА ДИСКУСІЯ ДЛЯ ДОБРА ОРГАНІЗАЦІЇ. Організоване і принимание кандидатів.

Гол. фін. секретар Р. Слободян каже, що в такім відношенню членів до організації лежить не лиш причина принимання непожаданого елементу до організації, але се є найбільша колода на дорозі до поступу організації. Хто не знає, як в таких обставинах тяжко працювати, в яку позицію таке відношенне кладе урядника, що має обовязок організаційного добра стерегти і про розвій організації дбати. Для того гол. канцелярія, згідно гол. урядники, не можуть пропускати найменчої нагоди і мусять вічно повторяти і переконувати відділових урядників і членів, що се не є організація тих гол. урядників, що урядують в гол. канцелярії в Джерзи Сіті, але що се їх організація та що всі члени на рівні є власниками її і такими повинні себе почувати та як такі до організації відноситися у всіх організаційних справах. І тому, що членство вічно зміняється, одні вступають, а другі виступають, тому нашою задачею є вічно про се говорити, живим словом і письмом, щоби почування членів, що ніхто інший, тільки вони є власниками організації, а з тим відповідне відношенне до своїх урядників виробляти і вдержати. Я вже много разів і на більших зібраннях підносив, що які члени така організація, що як будуть приймати хорих, калік або варіятів, то такою буде їх організація, та що се від членів, а не від гол. урядників залежить. Хай не дивляться, аби лиш тую організацію вдерти, але хай думають над тим, якби її віку продовжити, якби її ще сильнійшою зробити, бо ніхто не знає, коли його самого нещастє або смерть постигне тай йому або його родині буде потрібно запомочися з фондів тоїж організації.

Контрольор О. Рекрут говорить, що як раз такого почуття членів до організації бракує в многих случаях, де приймається кандидатів з милосердя, а не як власники повинні приймати співвласника, але буває і так, що з недбальства або ї зі злої волі урядники без відома членів приймають непожаданий елемент і над тим тіснійшу контролю завести потрібно. Се правда, що таку контролю повинні мати самі члени, які і урядників собі вибирають і за них мусять відвічати, однак і се правда, що гол. урядники мають приписану статутом власть над відділовими урядниками і членами і де є потреба контролі, там її завести повинносе в інтересі цілої організації і всіх членів, бо годі, щоби за недбальство або легковажність одного відділу і його членів терпіли всі відділи і всі члени.

По довшій дискусії на тую тему, в якій забирали голос майже всі присутні головні урядники кількома наворотами, винесено директиву, щоби такий стан справи представити і пояснити всім членам і урядникам, щоби, старaючися о сталий розвій організації, який в першій мірі полягає на сталім прибутку членів, аби мали на увазі також кого приймають. Обовязком кождого члена повинно бути єднанне нових кандидатів, але також кождого члена обовязком мусить бути донесенне гол. канцелярії о приняттю непожаданого кандидата. Для того взивається всіх членів до більшої уваги в приниманню нових кандидатів і коли хто з місячного звіту бачить, що денебудь приймається кандидата морально або фізично невідповідного, щоби о тім сейчас повідомляли гол. канцелярію. Коли таке повідомленне наспіє до гол. канцелярії не пізнійше як до кінця того місяця, в котрім принятте органом було проголошене, то гол. канцелярія мати-ме можність здержати видачу грамоти і справу провірити.

Головний радний В. Репужинський радить розвести кампанію за придбанням нових членів.

Контрольор О. Рекрут твердить, що така кампанія, яка широко отвирає двері організації і кричить „приходіть всі потребуючі помочі", тільки стелить дорогу ріжним надужиттям і власне підчас таких кампаній найбільше непожаданого елементу до організації дістатися може. Ми вже маємо докази, що такі кампанії більше небезпечні для організації, чим пожиточні.

Гол. радний М. Шевчук каже, що вже й нема кого організувати. Пожаданий елемент, який був, то вже зорганізований, як не в нас, то в других українських організаціях. Еміграції нема. Бути може, що ще й є де сторони, до яких ні наша, ні жадна інша українська організація не дійшла, але о таких ми не знаємо. Треба отже звернути більшу увагу на організованне дітий членів, які відтак мусять становити пригідний приріст повнолітних членів. Коли бачиться байдужність членів в записуванню своїх дітий, то до тих дітий треба підходити через другі діти, які вже вписані. В тім Діточий Магазин може бути дуже помічним, коли він буде більшого формату і буде виходити частійше та коли в нім попри інший матеріял міститись буде організаційну пропаганду.

Гол. радний др. Клим промовляє за кампанією так що до дітий, як і повнолітних членів.

Гол. містопредсідатель М. Угорчак твердить, що коли в Америці є близько оден міліон Українців, а з того лишень до цілих сто тисяч є зорганізованих, то годі припускати, щоби еміграція їх була вже за стара, або з інших причин до організації не відповідна, тай тому на думку д. Угорчака ще з поміж старої еміграції богато зорганізувати можна. Добр. Угорчак признає рацію д. Шевчукови, що є сторони, а передовсім в сторонах де д. Шевчук перебуває, де всі майже зорганізовані, але цілком певно є сторони, де ще богато організувати можна, бо можна організувати не лиш там, де ще нема наших відділів, але і передовсім там, де є наші відділи, які не виказують пожаданої активности і поступу. Магазин радить лишити його натуральному розвиткови, а се, що в міру побільшення числа дітий, збільшаться фонди і розмір магазину, а відтак і частійше його видаванне, а поки-що, говорить, що як би так ми сами попрацювали і помогли організувати, чи то їдучи поміж членів і відділи, чи дописуючи відповідні на тую тему статті, після того, як хто може і має нагоду, то ми би дали добрий приклад до наслідування прихильникам організації, яких нам не брак, а котрі бажалиби безкористно для організації потрудитися.

(Дальше буде)

ЯК МИ ПОМАГАЄМО СТАРОМУ КРАЄВИ.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Збірка на Рідну Школу.

Коли приглядаєшся до української еміграції в Америці, до її чутливости в справі допомоги рідному краєві, то мимоводі констатуєш великий поступ і від того хочеться жити, хочеться працювати, бо бачиш, що не дурно живеш на світі Божому. При кожній нагоді не забувають наші брати в Америці про своїх братів на Україні.

Чи то хрестини, чи іменини, чи просто сходини або мітінґ, усе зберуть учасники щось на поміч рідному краєві. Ба навіть по фабриках, за тяжкою роботою думка про Батьківщину не покидає Українців.

І це радує серце кожного Українця, бо показує, що ми перестаємо бути рабами й знаходимося на певному шляху, на шляху до волі й свободи. Наша фабрика Finco Dyeing Print Co. находиться в Бруклині, а робить нас тут восьмеро й один форман, і не дивлячись, що збірка вже тут переводилася неразу (останнього року 5 разів), зібрали ми тепер $8.50 на Рідну Школу, яку переслали через Обєднаннє. Збірки звичайно переводить Василь Дворчин, котрий має більший вплив серед робітництва. Жертвували: В. Дроботій, В. Дворчин, Я. Пшик, Й. Іван, І. Лебідь, Й. Сокальчук, А. Равлинець, П. Крамар по $1.00; Ф. Тибурський 50 ц.

Правда, не бракує й у нас хрунів та провокаторів, котрі не тільки що не дають нічого, а ще й других відмовляють. Був такий і у нас. А останнього разу дозволив собі він ще й брутальну лайку, за що одержав відповідну одсіч, а на другий день покинув шапу і виїхав до краю.

Василь Дроботій.

Селянина заболів зуб. Пішов він до лікаря. Лікар вирвав болючий зуб і зажадав за роботу десять золотих.

— Десять золотих?! — видивився селянин. — Більше як золотого не дам. Коли вам мало, можете назад вставити зуб. Жартуєте, пане доктор, за одного зуба: десять золотих. Та я вам за десять золотих і всі повибивав би!

ПОВІДОМЛЕННЄ.

Сим повідомляється всіх містоголов які були вибрані в Sterling Готелю дня 20-го мая с. р., щоби явилися до церковної галі на North River Street, Wilkes Barre, ДНЯ 4-го ЧЕРВНЯ, то є в ПОНЕДІЛОК вечер, в годині до осмої. Наради будуть в справі фінансів, якими мається покрити видатки фльотсів і цілої паради, і богато інших справ до полагодження. Проситься всіх прибути, бо час дуже коротенький, а ми ще нічого не маємо.

ЗА ГОЛОВНИЙ КОМІТЕТ:

Майор Юрко Хиляк, почесний голова; **Володимир Крайківський**, голова активний; **Яків Мекилита**, скарбник; **М. Музика і Г. Русинко**, заст. скарбника; **Юліян Кондратович**, головний секретар. 120

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ВІДОЗВА

до односельчан села Поточиска, пов. Городенка.

Шановні односельчане! В часописи „Жіноча Доля" ч. 21. 1. падолиста 1927 р. з Коломиї було повідомлено, що в нашім селі засновано „Діточий Садок", в котрім є около 30 дітей. Цей „Д. С." є перший в городеньскім повіті для виховання українських дітей. По инших селах в нашому повіті таких садків не було. В часописи „Ж. Д." було описано про його широку діяльність. Та якаж це діяльність може бути серед такої малої дітвори? Не оден собі подумає: таж цеж діти! Але коли приглянутись краще, то їх діяльність велика і корисна, бо замісць бігати по вулицях, та дітвора учиться того, чого в дома не вивчилася би може ніколи. Раз родичі не мають часу своїх дітей учити, а друге може декотрі і самі нічого не знають. А ми знаємо, що кожне молоде деревце дається нагнути в яку будь сторону і найліпше молоде деревце щепити, бо скоро той зразок приймається.

Отже те саме і з дітьми малими. Коли з малечку вщепиться в них щось доброго, то те добре залишиться на будуче, але коли вщепиться щось злого, то мало того, що залишиться те зло, а і на будуче в дозрілих роках діти будуть злими, а коли доростуть, то ще і своїх дітей так будуть вчити.

Знаємо з давніших часів, коли Турки забирали українських дітей і виучували по свойому на т. зв. „яничарів", і коли ті яничари нападали на Українців, то стократно гірше знущалися, ніж справедливі Турки.

Отже те саме румунські і польські окупанти роблять сьогодня. Вони бачуть, що Українці організуються і освідомлюються і хочуть своїх дітей виховати і освідомити в українськім дусі. Щож на це наші опікуни? Приміром у нашому селі. В народній школі на першім році науки заборонено зовсім учити по українськи нашу дітвору, лише по польськи силують дітей цвенькати. Аж у другім році науки дозволено в день на одну годину учити по українськи, і то лише писати й читати, а більш нічого. Тому наші односельчане порозумілися межи собою і заснували приватну „Рідну Школу", котра міститься у хаті Миколи Тацюка. Ми думаємо, що така „Р. Ш." є досить корисна для українських дітей.

А взявши на увагу невідрадні матеріяльні обставини, серед яких у нас люде жиють (декотрі не мають навіть за що і книжки для дитини купити через польські здирства), ми з-за моря, односельчане, повинні прийти їм з матеріяльною помочю. Ми віримо, що наша поміч підтримає їх на дусі і матеріяльно.

Тому ми, односельчане села Поточиска, у Вест Форт Віліям, на підставі допису в „Ж. Д." і приватних листів, зібралися і обговорили справу. Вибрали комітет, котрий зобовязався збирати жертви на підтримання „Д. С." і „Р. Ш." у нашому селі.

На початок у Вест Форті зібрано вже для цеї цілі троха грошей місцевим комітетом і є надія, що вдасться зібрати поважнішу суму в невдовгім часі. Тепер вишлеться зібрані гроші до села.

Звертаємо увагу наших односельчан, що розпорошені по Канаді й Америці, щоби помогли тим нашим дітям, над котрими Поляки знущаються.

Отже хто з односельчан розуміє „Р. Ш.", то нехай не пожалує пару центів, а поможе невинним дітям, а цей гріш буде великою помічю в такім ділі і незабутний спомин.

На кожний гріш ми дамо звіт в часописи. Жертви просимо слати на руки комітету на понизшу адресу:

St. Yemchuk
1319 Centre Ave.,
W. F. William, Ont., Canada.

За комітет:

Стефан Ємчук,
Акастазія Мельниченко,
Олекса Кізло.

ЗАГАДКА МАРСА.

Астрономи заперечують тепер, начеб на Марсі були канали. Ті канали нібито мають принайменше 150 кл. ширини, коли нашим телескопам представляються як лінії, які ледви спостерігаємо.

Фотоґрафії Марса що кілька літ є інші. В останніх часах астрономи твердять, що зміни барв Марса походять від ростинности. Тільки малі відносно поля не змінюють ніколи барви; то є дійсно моря.

Колиж на Марсі є ростинність, то нема причини заперечувати, що там нема звірят, а навіть розумних істот. До розвитку життя подібного до життя на нашім ґльобі потрібна вода і повітря, а це власне є на Марсі, хоч у богато меншій кількости ніж на землі. Місяць не має ані води ані атмосфери.

Але істоти, які жиють на Марсі, мусять бути інакші, тому що тамошні фізичні умовини є інші. Соняшне насвітлювання є там меньше. Марсовий рік є майже два рази так довгий як наш. Зміни температур є обширніші наслідком рідшої атмосфери. Кожда річ на Марсі важить десять разів менше ніж на Землі. Стадії розвитку на Марсі є скорші. Марс старіється скоро. Але тому богато мілюнів літ Марс мав фізичні умовини подібніші до теперішніх умовин на землі. Можливо, що тоді жили там істоти подібні до нас і що мали велику технічну культуру?

Поправився.

— Мій, кумо, тепер пива і в рот не бере.

— А чому-ж ви такі сумні, кумо?

— Бо він, Ірод, тепер саму горівку пе.

—o—

Щира душа.

— Пані, ваш кошик взяв той хлопець, що вискочив зі стрітькари.

— Чому-ж ви скорше того не сказали?

— Бо я був цікавий, чи ви